

ביטוח ילדים

קצבת ילדים

קצבת ילדים משולמת בכל חודש לכל המשפחות עם ילדים (מתחת לגיל 18) בישראל ומטרתה העיקרית לסייע בהוצאות גידולם של הילדים. חוק ביטוח ילדים נחקק ב-1959 ומאז תוקן פעמים רבות כדי להתאים את תנאי הזכאות לקצבאות ואת סכומיהן לתמורות במדיניות הפיסקלית בארץ¹.

לוח 1: סכום הקצבה לילד לפי מקומו במשפחה (ש"ח). 2023-2013

מקום הילד במשפחה	ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי ויותר
מאוגוסט 2013					
ילד חדש*	140	140	140	140	140
ילד ותיק**	140	140	172	336	354
ממאי 2015					
ילד חדש	150	188	188	188	150
ילד ותיק	150	188	188	336	354
מינואר 2018					
ילד חדש	150	189	189	189	150
ילד ותיק	150	189	189	336	354
מינואר 2019					
ילד חדש	152	191	191	191	152
ילד ותיק	152	191	191	340	359
מינואר 2020					
ילד חדש	152	192	192	192	152
ילד ותיק	152	192	192	340	359
מינואר 2022					
ילד חדש	156	197	197	197	156
ילד ותיק	156	197	197	207	164
מינואר 2023					

* ילד שנולד עד מאי 2003.

** ילד שנולד מיוני 2003.

1 ראו דוחות שנתיים קודמים.

סכומי הקצבה, הצמודים למדד המחירים לצרכן², לא השתנו ממאי 2015 עד סוף 2017, משום שהמדד לא עלה בשנים אלה (לוח 1). בין 2018 ל-2020 עודכנו הסכומים לפי עליית המדד, וב-2021, עקב ירידת המדד, הסכום הבסיסי נותר כשהיה וכך גם הקצבה. ב-2022 וב-2023 עלה המדד והועלו גם סכומי הקצבאות. בשנת 2022 לכל הילדים שנולדו לפני 2003 מלאו 18 שנים ולכן לא נותרו "ילדים ותיקים" בקצבה.

במאי 2015, בעקבות הסכמים קואליציוניים, הוגדלו קצבאות הילדים (לאחר שהן הופחתו באוגוסט 2013), ובמקביל הונהגה תוכנית **חיסכון לכל ילד**: חיסכון לטווח ארוך לילדים, כחלק משינוי מבנה הקצבה, כך שהעלות הכוללת תגיע לגובה החיסכון שהושג באוגוסט 2013.

המשפחות המקבלות קצבת ילדים

מספר המשפחות ששולמו להן קצבאות ילדים הגיע ב-2023 ל-1.269 מיליון בממוצע לחודש – גידול של 1.4% לעומת 2022 (לוח 2). מספר הילדים (עד גיל 18) במשפחות אלה הגיע ל-3.11 מיליון בממוצע לחודש – גידול של 1.4% (לוח 3). מספר המשפחות שקיבלו קצבה בעבור ילד אחד גדל ב-2% והגיע לכ-379 אלף, ומספרן של אלה שקיבלו קצבה עבור שני ילדים ושלושה ילדים גדל בשיעורים של 1.3% ו-0.8% בהתאמה. התפלגות המשפחות לפי מספר הילדים במשפחה נותרה ללא שינוי ניכר בתקופה המוצגת בלוח. משפחות עם 1–2 ילדים מהוות כ-61% מסך המשפחות, ומשפחות עם ארבעה ילדים ויותר – כ-18% מסך המשפחות.

2 מדד נובמבר לשנה החולפת בהשוואה למדד נובמבר בשנה שקדמה לה.

ביטוח ילדים

לוח 2: משפחות המקבלות קצבת ילדים לפי מספר הילדים במשפחה (ממוצע לחודש), 2016-2023

השנה	סך כל הילדים	מקומו של הילד במשפחה					
		ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי ויותר	
מספרים (אלפים)							
2016	1,148.50	350.1	353.2	246.1	104.1	45.5	49.7
2017	1,166.90	354.1	359.6	251	105.5	46.2	50.5
2018	1,186.10	357.3	366.8	256	107.5	46.9	51.8
2019	1,204.40	360.8	372.7	261	109	48	52.8
2020	1,223.10	365.9	377.6	266.3	110.3	49	54
2021	1,238.50	368.9	382.2	270.3	112.2	49.8	55
2022	1,251.90	371.3	386	273.5	114.1	50.7	56.3
2023	1,269.90	378.7	391	275.7	115.3	51.6	57.6
אחוזים							
2016	100	30.5	30.7	21.4	9.1	4	4.3
2017	100	30.3	30.8	21.5	9	4	4.3
2018	100	30.1	30.9	21.6	9.1	4	4.4
2019	100	30	30.9	21.7	9	4	4.4
2020	100	29.9	30.9	21.8	9	4	4.4
2021	100	29.8	30.9	21.8	9.1	4	4.4
2022	100	29.7	30.8	21.9	9.1	4.1	4.5
2023	100	29.8	30.8	21.7	9.1	4.1	4.5

הילדים המקבלים קצבת ילדים

בעקבות הפחתת קצבאות הילדים בשנים 2003–2004 הוגדרה בשנת 2013 הקבוצה **ילדים חדשים** – ילידי יוני 2003 ואילך. ילדים אלה קיבלו עד יוני 2009 קצבה השווה לקצבת שני הילדים הראשונים, ללא קשר למקומם במשפחה³. מאוגוסט 2013 עד סוף אפריל 2015 חזרה קצבתם של הילדים להיות אחידה, וממאי 2015 שוב השתנתה לפי מקום הילד במשפחה (לוח 1). החל ביוני 2021 כל הילדים ששולמה בעבורם קצבת ילדים נולדו החל ביוני 2003.

3 144 ש"ח ב-2013/8-2014/1, 120 ש"ח ב-2005/12-2014/2, 148 ש"ח ב-2006 וב-2007, 152 ש"ח ב-2008, 159 ש"ח ב-2009, 165 ש"ח ב-2010, 169 ש"ח ב-2011, 173 ש"ח ב-2012, 140 ש"ח ב-2013/8-2015/5; 150 ש"ח ממאי 2015.

לוח 3: ילדים שנולדו בשנים 2005–2023 ומקבלים קצבת ילדים, לפי מקומם במשפחה (ממוצע לחודש), 2017–2023

השנה	סך כל הילדים	מקומו של הילד במשפחה					
		ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי ויותר	
מספרים (אלפים)							
2017	2,832.30	1,166.90	812.9	453.2	202.2	96.7	99.6
2018	2,884.40	1,186.10	828.9	462.1	206.1	98.7	102.5
2019	2,934.00	1,204.40	843.5	470.8	209.8	100.8	104.7
2020	2,983.30	1,223.10	857.2	479.6	213.3	103	106.9
2021	3,025.90	1,238.50	869.6	487.3	217	104.8	108.7
2022	3,066.10	1,251.90	880.6	494.7	221.1	107	110.8
2023	3,108.60	1,269.70	891.5	500.5	224.7	109.3	113.4
אחוזים							
2017	100	41.2	28.7	16	7.1	3.4	3.6
2018	100	41.1	28.7	16	7.1	3.4	3.6
2019	100	41	28.8	16	7.2	3.4	3.6
2020	100	41	28.7	16.1	7.2	3.5	3.6
2021	100	40.9	28.7	16.1	7.2	3.5	3.6
2022	100	40.8	28.7	16.1	7.2	3.5	3.6
2023	100	40.8	28.7	16.1	7.2	3.5	3.6

מענק לימודים

מענק לימודים משולם לפני פתיחת כל שנת הלימודים עבור ילדים בני 6–18 במשפחות חד-הוריות (הורים עצמאים) או במשפחות שבהן ארבעה ילדים או יותר המקבלות אחת מגמלאות הקיום האלה: הבטחת הכנסה, דמי מזונות, קצבת נכות, קצבת אזרח ותיק וקצבת שאירים. גובה המענק הוא 11.6% מהסכום הבסיסי (1,101 ש"ח ב-2023).

בשנים 1992–1998 שולם המענק רק למשפחות עצמאיות⁴, ומאוגוסט 1998 – גם למשפחות עם ארבעה ילדים או יותר המקבלות אחת מהגמלאות האמורות. עד 2016 שולם המענק בעבור בני 6–14, ומ-2016 הורחבה הזכאות עד גיל 18.

ב-2023 קיבלו מענק לימודים כ-138 אלף משפחות, שהן כ-11% מכלל המשפחות עם ילדים בארץ. מרבית המשפחות – 85% – היו עצמאיות (כ-117 אלף), שעמך נמנו גם משפחות עם 4

4 חד הוריות.

ביטוח ילדים

ילדים ויותר והיתר – 15% - משפחות עם שני הורים וארבעה ילדים או יותר (כ-21 אלף). במשפחות שקיבלו מענק היו בסך הכל כ-284 אלף ילדים, שהם כ-9.2% מכלל ילדי ישראל (עד גיל 18). הסכום הכולל של המענק היה ב-2023 כ-307 מיליון ש"ח.

תוספת משפחה

תוספת משפחה משולמת למשפחות עם שלושה ילדים ויותר המקבלות מהמוסד לביטוח לאומי גמלה להבטחת הכנסה או דמי מזונות בעבור הילדים השלישי והרביעי. התוספת משולמת מ-2003, ונועדה לפצות על הפגיעה הכפולה במשפחות אלה בקצבאות הילדים ובגמלה להבטחת הכנסה – עם קיצוצן בתוכנית הכלכלית של 2003.

לוח 4: משפחות המקבלות תוספת משפחה לפי גודל המשפחה (אחוזים), 2017-2023

השנה	מספר המשפחות	אחוזים		
		סך הכל	עם 3 ילדים	עם 4 ילדים ויותר
2017	18,850	100	42.27	57.73
2018	17,131	100	42.34	57.66
2019	16,078	100	42.7	57.3
2020	17,777	100	43.06	56.94
2021	15,766	100	43.23	56.77
2022	13,943	100	42.74	57.26
2023	14,074	100	43.79	56.21

* כולל עדכון נתונים לשנים קודמות.

סכומי התוספת ב-2023 נותרו כמעט ללא שינוי מאוגוסט 2013. ב-2023 היה סכום התוספת למשפחות עם שלושה ילדים 107 ש"ח ולמשפחות עם ארבעה ילדים 214 ש"ח. בסך הכול קיבלו את התוספת ב-2023 כ-14 אלף משפחות בסכום כולל של כ-2.3 מיליון ש"ח. בשל מלחמת "חרבות ברזל" שהחלה ב-7 לאוקטובר 2023, האפשרות להתייצב בשרות התעסוקה וההשלכות על התעסוקה חלה עלייה במספר המשפחות המקבלות הבטחת הכנסה וביניהן משפחות שלהן 3 ילדים ויותר עובדה שהביאה לגידול במספר המשפחות המקבלות תוספת משפחה בחודשי המלחמה.

מ-2013 עד 2021 שיעור המשפחות עם שלושה ילדים המקבלות את התוספת היה במגמת עלייה קלה (לוח 4). בשנת 2022 התהפכה המגמה ושיעור המשפחות עם שלושה ילדים ירד מעט בעוד

שיעור המשפחות עם ארבעה ילדים עלה בהתאמה. בשנת 2023 שיער המשפחות עם שלושה ילדים שב לעלות במעט וזה של משפחות עם ארבעה ילדים ירד בהתאמה.

היקף התשלומים

ב-2023 עלו התשלומים לקצבאות הילדים (לא כולל **חיסכון לכל ילד** – ראו להלן) ב-1.2% במונחים ריאליים לעומת 2022 (לוח 5). חלקם של תשלומים אלה הגיע ל-4.4% מכלל תשלומי הגמלאות לעומת 5.2% ב-2022.

ב-2023 שולמו קצבאות ילדים בסך כ-6 מיליארד ש"ח. בסך הכול שולמו בענף ילדים כ-9.66 מיליארד ש"ח, הכוללים גם את החיסכון לטווח ארוך – עליה ריאלית של 2.5% לעומת 2022 (תרשים 1).

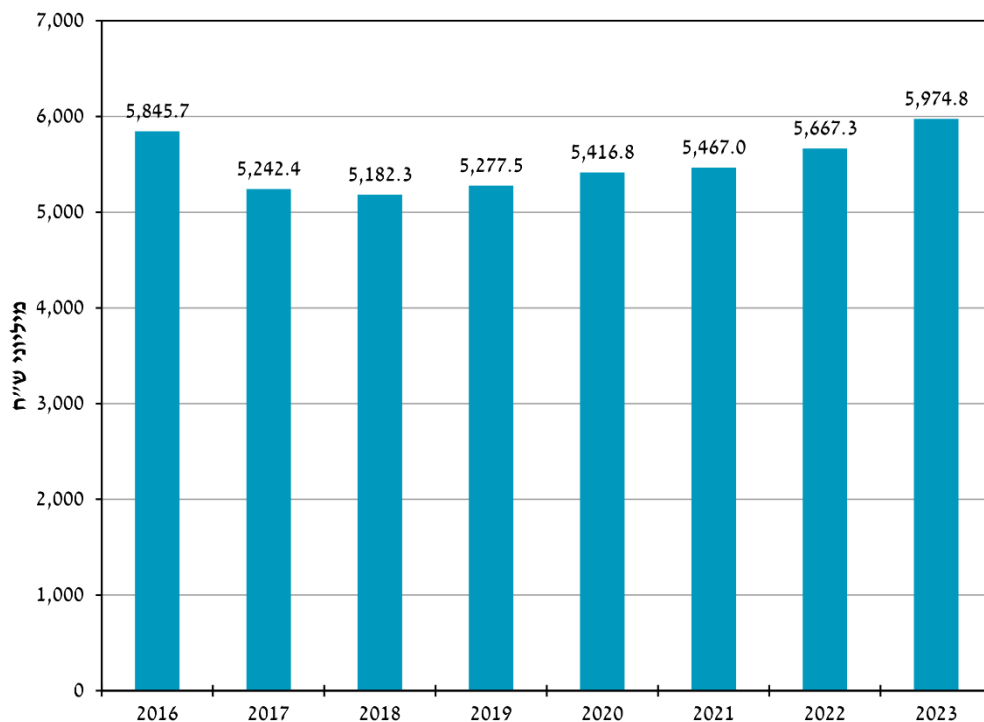
לוח 5: התשלומים לקצבת ילדים ולמענק לימודים (מיליוני ש"ח, מחירים שוטפים וקבועים), 2017-2023

השנה	הסכום כולל*		קצבת ילדים		מענק לימודים	
	במחירים שוטפים	במחירי 2023	במחירים שוטפים	במחירי 2023	במחירים שוטפים	במחירי 2023
2017	9,680.80	10,801.90	5,187.50	5,788.30	245.9	274.3
2018	8,443.30	9,345.70	5,169.40	5,721.80	246.9	273.3
2019	9,148.80	10,042.10	5,308.70	5,827.00	254.1	278.9
2020	8,610.10	9,506.60	5,416.80	5,980.80	254.7	281.2
2021	8,713.30	9,479.00	5,467.00	5,947.40	263.8	287.0
2022	9,046.90	9,427.70	5,667.30	5,905.80	280.6	292.4
2023	9,659.70	9,659.70	5,974.80	5,974.80	306.9	306.9

* רבות תשלומים מנהליים לגורמי חוץ.

ביטוח ילדים

תרשים 1: התשלומים לקצבאות ילדים (מיליוני ש"ח, מחירי 2023).
2023-2016

חיסכון לטווח ארוך ("חיסכון לכל ילד")

בינואר 2017 השיקו משרד האוצר והמוסד לביטוח לאומי תוכנית חיסכון ארוך טווח, שמטרתה להבטיח לכל ילדי ישראל חיסכון שישמש אותם בהגיעם לגיל 18 או 21 בתחילת דרכם כבוגרים. במסגרת התוכנית מופקדים בכל חודש, נוסף על קצבת הילדים (להלן "הפקדת בסיס"), 55 ש"ח⁵ מכספי המדינה, על פי בחירת ההורים, לתוכנית חיסכון בבנק או בקופת גמל. ההורים רשאים להפקיד סכום נוסף בגובה 55 ש"ח (המופחת מקצבת הילדים) ובכך להכפיל את ההפקדה החודשית לחיסכון (להלן "הפקדה נוספת").

בשנת 2016 נערך מכרז לבחירת גופים פיננסיים כמנהלי הכספים של התוכנית. נבחרו בו 22 גופים פיננסיים - 9 בנקים ו-13 קופות גמל - ולאחר שקופה אחת ביקשה לבטל את השתתפותה נותרו 12 קופות גמל. באוקטובר 2021 התמוזגו שני זוגות של קופות גמל: הלמן אלדובי עם הפניקס פנסיה וגמל (לשעבר אקסלנס) ופסגות עם הראל, וכל ההפקדות והמענקים הועברו לקופות

5 בתחילת התוכנית הסכום היה 50 ש"ח.

החדשות. בעבור ניהול כספי החיסכון הביטוח הלאומי משלם לבנקים דמי תפעול של 6 אג' לכל שורת דיווח ולקופות הגמל דמי ניהול בשיעור של 0.23% לשנה מהכספים הצבורים בקופות.

להפקדת התשלומים החודשיים יש כאמור שתי אפשרויות – בנקים או קופות גמל. מי שבחרו בקופת גמל (ההורים או הילד אם מלאו לו 18) יכולים במהלך השנים לנייד את הכספים בין הקופות השונות או בין מסלולי ההשקעה באותה קופה, אך אינם יכולים לעבור לחיסכון בבנק. מי שבחרו בבנק יכולים לעבור בין מסלולי חיסכון שונים באותו בנק (בתנאי שבחרו בתחנת יציאה אחת לחמש שנים), אך לא בין הבנקים השונים וגם לא לקופת גמל.

הזכאות לחיסכון היא לילדים שב-5/2015 טרם מלאו להם 18 שנים. הואיל והקופות נפתחו ב-1/2017, הרי בעבור 20 החודשים שבין 5/2015 ל-12/2016 (תקופת ה"רטרו"), הסכום הכולל לזכאות מלאה לכל ילד היה 1,000 ש"ח, שאותם המדינה השלימה בתוכניות החיסכון של ילדים אלה⁶.

באוכלוסיית הילדים שתי קבוצות: מי שנולדו לפני ינואר 2017 – לאלה נפתחה תוכנית חיסכון בינואר 2017 ולהוריהם ניתנו שישה חודשים לבחור את המסלול (עד יוני 2017); ומי שנולדו מינואר 2017 ושהוריהם ניתנו שישה חודשים מחודש הלידה לבחירת מסלול החיסכון. עד ינואר 2017 נבחרה לילדים עד גיל 14 קופת גמל אקראית ולבני 15–18 נבחר הבנק שבו מופקדת בעבורם קצבת הילדים. בדצמבר 2023 היו כ-3.6 מיליון תוכניות חיסכון פעילות⁷ וכ-116 אלף תוכניות נפדו במלואן. לכ-2 מיליון ילדים (55%) נבחרה תוכנית חיסכון בידי הוריהם, לשאר – כ-1.2 מיליון (33%) שהוריהם לא בחרו תוכנית⁸ – המוסד בחר כך: לילד ראשון קופת גמל בסיכון מועט, ומהילד השני כבחירת הוריו בילד הראשון. החל בדצמבר 2022 השתנתה ברירת המחל במקרים שההורים לא בחרו: לילד הראשון – אחת מקופות הגמל במסלול סיכון מוגבר, ומהילד השני המסלול דומה לילד שנולד לפניו. כ-2.8 מיליון מן החסכוניות (79%) מנהלים בקופות גמל וכ-739 אלף (21%) בבנקים. ב-2023 למחצית מהילדים בעלי החיסכון הפעיל (כ-1.9 מיליון) הפקידו ההורים 55 ש"ח נוספים.

מינואר 2017 עד סוף 2023 הופקד בתוכניות החיסכון סכום כולל של 20.4 מיליארד ש"ח – 14.631 מיליארד ש"ח להפקדת בסיס של 55 ש"ח ו-5.793 מיליארד במסגרת התוספת של הפקדת ההורים, המקוזזת מקצבת הילדים (28%). הרווח הכולל מההפקדות בבנקים ובקופות הגמל מאז פתיחת התוכנית הסתכם בסוף 2023 ב-1.915 מיליארד ש"ח.

6 המדינה השלימה את סכום החיסכון לקופת הרטרו במהלך שלוש שנים – 2017–2019. בפועל הוחלט להקדים את התשלום בגין תקופת הרטרו, כך שהועברו לקופות תשלומים בגין 5/15 עד 10/16 לכל הילדים שהיו זכאים בתקופה זו. זאת ועוד: לכל הילדים שהגיעו לגיל 18 הופקד מלוא הסכום שהם היו זכאים לו וכן מענק בסכום של 500 ש"ח. תשלום הרטרו בגין 11/2016–12/2016 הועבר במהלך יולי 2019.

7 תוכניות שבהן היו הפקדות חודשיות בשנה זו.

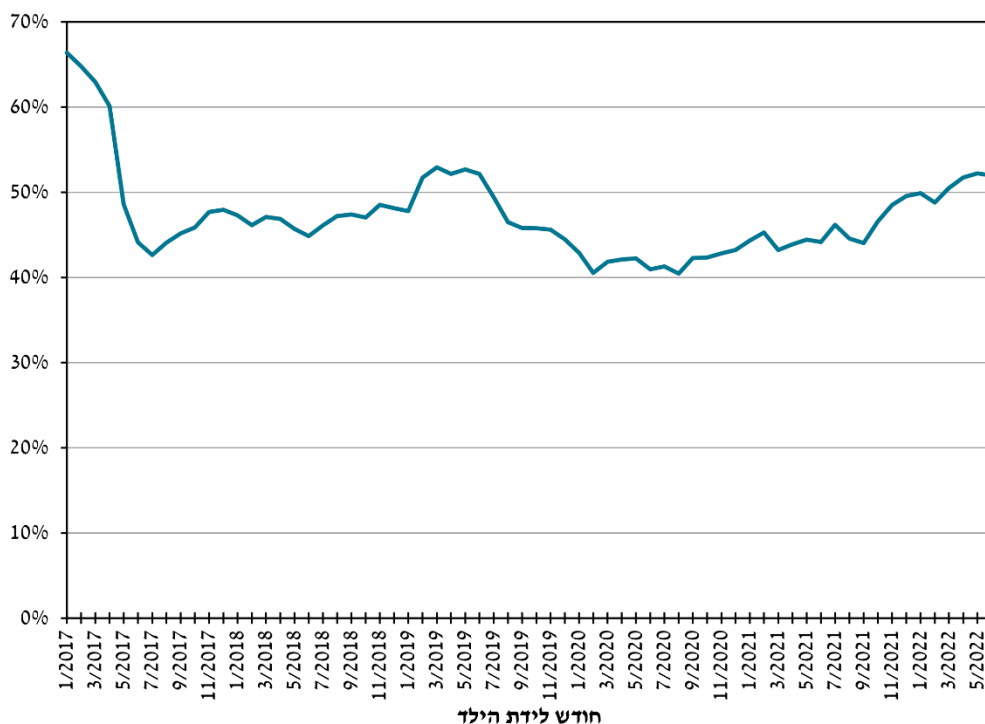
8 ב-12% מהחסכוניות לא ידוע מי בחר את מסלול ההשקעה כתוצאה ממיזוג וניידות של תוכניות המידע לא נשמר בגופי ההשקעות.

ביטוח ילדים

ילדים שנולדו מינואר 2017

שיעור הילדים שהוריהם בחרו בעבורם מסלול השקעה (קופת גמל או בנק) ירד מכ-67% בקרב ילידי ינואר 2017 (מועד תחילת תכנית חיסכון ארוך טווח) לכ-44% בקרב ילידי יוני של אותה שנה, עלה מעט לכ-48% בקרב ילידי סוף 2017 והתייצב ב-2018 בממוצע של 47%. במחצית הראשונה של 2019 עלה שיעור זה לכ-52% בממוצע, ומהמחצית השנייה עד סוף 2020 הוא התייצב ברמה של כ-43%. במחצית הראשונה של 2021 הוא עלה במתינות, ל-44% בממוצע, ובמחצית השנייה של 2019 ועד המחצית הראשונה של 2023 עלה לממוצע של 47% (תרשים 2).

תרשים 2: חיסכון לטווח ארוך: שיעור הילדים שהוריהם בחרו בעבורם מסלול השקעה לפי חודש לידת הילד (אחוזים). 6/2023-1/2017

מרבית ההורים שבחרו לילדיהם תוכנית חיסכון בחרו במסלול השקעה בקופת גמל. שיעור זה עלה בהדרגה מ-72% בינואר 2017 ל-86% ביוני 2023.

שיעור הילדים שנבחר בעבורם חיסכון בקופת גמל גבוה משיעורם של אלו שנבחר להם חיסכון בבנק (תרשים 3). במחצית הראשונה של 2019 עלה שיעור הילדים שעבורם נבחרה תוכנית בבנק (מ-11.5% בסוף 2018 ל-17.4% באפריל 2019), הוא שב וירד עד 10% בסוף 2019, ובשנת 2020 השיעור הממוצע היה 9.3%. בשנת 2021 היתה ירידה מתונה – וביוני 2021 הגיע השיעור ל-8.8%, ולאחר מכן עלה שוב ביוני 2022 והגיע ל-9.8%. שיעור הילדים שהוריהם בחרו בעבורם קופת גמל היה בממוצע בשנת 2019 כ-35.3%, ובפברואר 2020 הוא ירד ל-31.4%. מספטמבר 2020 השיעור הולך ועולה, וביוני 2023 הוא הגיע ל-43.5% מן התוכנית.

תרשים 3: היסכון לטווח ארוך: שיעור הילדים שנבחר בעבורם מסלול השקעה, לפי המסלול, לפי חודש לידת הילד ולפי סוג הבחירה (ההורים או ברירת המחדל), 6/2023-01/2017

